

Közzététel: 2026. április 30.

A tanulmány címe:

Mit üzennek a statisztikatudomány gyökerei a 21. századnak?

Szerző:

SÁNDORNÉ KRISZT ÉVA

a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem egyetemi tanára

E-mail: kriszt.eva@uni-bge.hu

DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2026.04.hu0289>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) *Statisztikai Szemle* c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

1. A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
2. A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
3. A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
4. A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, haszonszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szjt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
5. A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
6. A 3. a)–c) pontban foglaltak alapján a

Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„*Forrás: Statisztikai Szemle* c. folyóirat 104. évfolyam 4. számában megjelent, **Sándorné Kriszt Éva** által írt, **Mit üzennek a statisztikatudomány gyökerei a 21. századnak?** című tanulmány (link csatolása)”

7. A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem feltétlenül esnek egybe a KSH vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

Sándorné Kriszt Éva

Mit üzennek a statisztikatudomány gyökerei a 21. századnak?

What do the roots of statistics tell us about the 21st century?

Sándorné Kriszt Éva, a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem egyetemi tanára
E-mail: kriszt.eva@uni-bge.hu

Noha a statisztikai adatgyűjtés története egészen az időszámításunk kezdetéig nyúlik vissza, ebben a tanulmányban csak az elmúlt 200 évvel foglalkozom, amit összekötök a Magyar Tudományos Akadémia szintén 200 éves múltjával és az ehhez kapcsolódó ünnepségsorozattal. A statisztikatudomány nagy elődeinek gondolatai ma is meghatározóak, a késői követők pedig a modern technológia segítségével adják meg a választ a 21. század komplex kihívásaira. Felvilantom a jelenkor aktuális kutatási témáit is, összekapcsolva azt a statisztikatudomány gyökereivel.

Kulcsszavak: statisztikatudomány, nagy elődök, a statisztika fejlődése

Although statistical data collection dates back to the very beginning of human history, this study deals only with the history of the last 200 years. We connect this with the 200-year history of the Hungarian Academy of Sciences and the related series of celebrations. The ideas of the great predecessors of statistics are still influential today, while the late followers use modern technology to provide answers to the complex challenges of the 21st century. We also highlight current research topics of the present, connecting them with the roots of statistics.

Keywords: statistics, great predecessors, current topics

A Magyar Tudományos Akadémia alapítása az 1825. november 3-i pozsonyi országgyűléshez köthető. Ezen a napon a ház alsótáblájának kerületi ülésén Felsőbükki Nagy Pál, a rendi ellenzéki vezéralakja élesen bírálta a nemzeti kultúra és az anyanyelv iránt közönyös mágnásokat. A szemrehányás hatására a hallgatóság soraiból „ifjú gróf Széchenyi magyar lovas kapitány ezen ajánlást tette: Tisztelt Statusok és Rendek! Én ugyan nagy nem vagyok, de vagyonos ember vagyok, azért nemzeti nyelvemnek gyarapítására egy egész esztendei jövedelmemet ajánlom, úgy, hogy ennek a kívánt célra való fordítása s elrendelése mindenkor az or-

szág gyűlésétől függjön” (*Tarján, 2025*). A felajánláshoz azonnal többen csatlakoztak, így hamarosan összegyűlt a mintegy 250 ezer forintos alaptőke, amelyet tovább gyarapított Teleki József gróf 30 000 kötetből álló könyvtári adománya. A Tudós Társaság egyesületi formában jött létre, alapítását az országgyűlés az 1827. évi XI. törvénycikkben törvénybe iktatta (*Bártfai, 1926*).

A Magyar Tudományos Akadémia 200 éves fennállásának (*Potó–Fónagy, 2018*) alkalmából szervezett ünnepsorozat (MTA 200) a 2025. májusi ünnepi közgyűléssel indult. Ezt követően az akadémia osztályai havi bontásban kaptak lehetőséget a bemutatkozásra, tevékenységük és eredményeik prezentálására. A statisztikatudomány az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályához tartozik, és 2026 februárjában kapott megjelenési lehetőséget. A Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya is kerek évfordulót ünnepel, mivel 60 évvel ezelőtt alakult meg, de ezen tudományterületek múltja, így a statisztikatudományé is sokkal régebbi. A statisztikát és a jövőkutatást a közös tudományos bizottsági munkájuk köti össze, ahol értékes szakmai együttműködés valósul meg, de jelen tanulmány keretében kizárólag a statisztikatudományra fókuszálunk.

A statisztikatudomány története (*Rózsa G., 2014*) a tudományhónapban, az akadémia székházában rendezett kiállításon, illetve a KSH Könyvtárban az akadémia statisztika gyökereit és mérföldköveit bemutató kamarakiállításon jelent meg. Ez utóbbihoz tudománynépszerűsítő programok, vezetett épületbejárások, és interaktív kvízzjátékok is kapcsolódtak.

Az időmérleg-felvételek múltját és jelenét két podcast, míg a téma elmélyült szakmai megvitatását két tudományos konferencia tette lehetővé. Az első címe *Statisztikus, jövőformáló akadémikusok életútja* volt. Az életműveket a tudománytörténet részeként több kutató már részletesen megírta, és méltatta az elért eredményeket (*Rózsa D., 2014*). A múlt és a jelen összekötése, a folyamatosság megértése kulcsfontosságú a biztos alapok megteremtéséhez, identitásunk megőrzéséhez és a tudatos jövőtervezéshez. A régi nagy tudományművelők olyan megállapításokat és szemléletmódot hagytak a jelenkorra, amelyek még ma is aktuálisak, ezért nem lehet elégszer hivatkozni a munkásságukra.

Az előadások sorában *Varga Beatrix* tolmácsolásában a reformkori magyar statisztika első nagy alakja, *Fényes Elek* munkássága került a középpontba (*Paládi-Kovács, 1976*), aki úttörő módon tárta fel Magyarország társadalmi és gazdasági viszonyait, dolgozta ki az első átfogó hazai élettartam- és halálozási valószínűségi táblázatokat. Az első magyarországi halandósági táblázatot viszont *Fáy András* készítette el, pár évvel megelőzve Fényes Eleket. Fáy 700 település papjait és rabbijait kérte meg, hogy az egyházi nyilvántartások alapján gyűjtsenek adatokat a halálozásokról, az életkor mellett a halálozási okot is feljegyezve (*Horváth–Tamás, 2019*). Ezekből a településszintű halálozási táblákból készített elemzéseket a településtípusok közötti különbségeket kutatva. Eredményei megalapozták Fényes Elek későbbi munkáit is.

Keleti Károlyról Horváth Balázs tartott előadást. Keleti Károly a magyar statisztika intézményes megszervezésével és módszertani megalapozásával a tudományág új korszakát teremtette meg. A rendkívüli szervezőtehetségű, széles látókörű, európai szintű elméleti közgazdász munkássága nyomán a statisztika az állami döntéshozatal nélkülözhetetlen eszközévé vált (*Horváth, 2021*).

Kőrösy József módszertani újításával, köztük indexszámítási eljárásaival szerzett nemzetközi hírnevet (*Besenyei, 2006*). Munkásságának máig érvényes üzeneteiről *Sándorné Kriszt Éva* szólt.

A 19. század végének meghatározó hazai statisztikusa, *Jekelfalussy József* a hivatalos statisztika újjászervezésében és a népszámlálások módszertani fejlesztésében játszott kiemelkedő szerepet, ahogy azt a konferencián *Lencsés Ákos* kiemelte (*Rózsa D., 2014*).

Halmai Péter előadásában a 20. század kimagasló alakjáról, *Theiss Edéről*, a hazai ökonometria és matematikai közgazdaságtan egyik úttörőjéről (*Theiss, 1964*), egyúttal a statisztika és a demográfia nemzetközileg is elismert művelőjéről lehetett hallani (*Kovacsics, 2000*).

A *Statisztika és jövő kutatás a gazdaság- és jogtudományokban* című második tudományos tanácskozás résztvevői a statisztikát illetően a módszertani fejlesztések, az intézményi gyakorlat és a döntéshozatal összekapcsolásának lehetőségeit tekintették át.

1. A statisztikatudomány és a Magyar Tudományos Akadémia közös 200 éve

Az MTA alapításakor (*Csahók, 2000*), a reformkorban nagy igény volt az ország földrajzi, gazdasági és népességi viszonyainak leírására. Az akadémia az 1830-as, első éveiben a leíró statisztika tudományos igényességű művelőit (*Ercsei Dánielt, Magda Pált, Fényes Eleket*) választotta tagjaivá. Ők az ország statisztikai leírása mellett a statisztika módszertanával is foglalkoztak, míg *Hatvani István* debreceni professzor a magyar politikai aritmetika megalapozásában játszott szerepet (*Hunyadi, 2001*). A statisztika tudományának magyarországi fejlődését az MTA Statisztikai Bizottságának történetével (*Lencsés–Rózsa, 2012*) egybefonódva mutatom be.

1.1. A statisztikatudomány kezdete

A statisztika tudományának története az ókori összeírásoktól a 19. századi tudományos alapokig ível, két fő áramlattal: a halandóság vizsgálatával (a mai demográfia) és a társadalomleírással. A tudomány fejlődésének kiemelkedő képviselője volt a magyar származású *Martin Schmeitzel*, a hallei egyetem professzora.

A leíró statisztika legrégebbi, magyarországi megjelenése Mátyás királyhoz és az itáliai reneszánszhoz nyúlik vissza. A 17. és a 18. század fordulóján élő *Bél Mátyáshoz* köthető a Magyarországot bemutató mű (*Thirring L., 1934*), akinek tudományos és írói tevékenysége a földrajz, a történelem, sőt a neveléstudomány és az irodalomtörténet területeire is kiterjedt.

A reformkorban nem voltak mai értelemben vett, törvényileg szabályozott, nagy és szervezett adatgyűjtések, népszámlálások. A magyarországi statisztikák elsősorban az osztrák udvari kancellária katonai, adózási és adminisztratív célú adatgyűjtéseiből készültek.

A 19. század első felében élő nagy elődök közül Fényes Elek emelkedett ki. Nem pusztán adatgyűjtő volt, mivel műveiben a magyar leíró statisztika is kiteljesedett (*Szaszkóné, 1998*). A 19. századi reformpolitika egyre inkább igényelte az adatokat. Fényes Elek felismerte, hogy a politikai és gazdasági reformokhoz elengedhetetlen az ország valós állapotának ismerete, addig ugyanis az adatok hiányosak voltak, vagy torz képet mutattak. Az empirikus adatgyűjtésre helyezte a hangsúlyt, kiemelve az összehasonlíthatóság és az adatok ellenőrzésének fontosságát, amivel egy máig érvényes alapvetést fektetett le. A ma élő statisztikusok számára is aktuális üzenet, hogy a statisztikai tevékenység elsősorban eszköz a társadalmi és gazdasági folyamatok hiteles bemutatására, valamint az ország alapos megismerésére. A szakirodalom az 1830–1840-es évektől az első népszámlálásig ma is Fényes adatait fogadja el (*Arcanum adatbázis, 2026*). Ugyanakkor fontos a szigorú tárgyilagosság, és az adatok korlátjainak felismerése és vizsgálata, a szükséges korrekciók elvégzése. Később a Fényes Eleknél még domináló leíró módszert felváltotta, illetve kiegészítette az adatok elemzése. Fényes Eleket – eredményeinek elismeréseként – a Magyar Tudományos Akadémia 200 forint nagyjutalomban részesítette.

Az akadémia már 1858-ban külső tagjának választotta *Adolphe Quetelet* belga statisztikust (*Keleti, 1874*), aki természettudományos módszereket alkalmazott a társadalmi jelenségek megismerésére, és elindította a nemzetközi statisztikai kongresszusok sorozatát.

A magyar statisztika fejlődésének fontos állomása volt, amikor az akadémia – a leíró statisztikusok kiemelkedő egyéni teljesítményei után – 1860-ban létrehozta a Statisztikai Bizottmányt. *Thirring Gusztáv* 1926-os székfoglalójában kiemelte a statisztikai munka szervezett keretek közötti folytatásának fontosságát

(Thirring G., 1926). A szervezet fő feladatai az adatgyűjtés, a rendezés, a közzététel, az ország hű statisztikai megjelenítése és a nemzetközi összehasonlítás lettek, amelyek a *Statisztikai (és Nemzetgazdasági) közlemények* című rendszeres kiadványukban öltöttek testet, Hunfalvy János, majd Keleti Károly szerkesztésében.

1.2. A statisztikatudomány fejlődése a 19. század második felében

A Statisztikai Bizottmány 1861. márciusi referenciaidővel kísérletet tett saját szervezésben egy népszámlálás lebonyolítására, de tagjainak 1862-ben el kellett ismerniük, hogy nem tudták teljeskörűen elvégezni. A népszámlálási feladat kudarcra is bizonyította a bizottmány korlátait és az önálló hivatal szükségességét. Az akadémia kezdeményezésére 1867-ben elindult az önálló magyar statisztikai szolgálat, amely a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztériumon belül statisztikai ügyosztályként, élén az osztálytanácsosnak kinevezett Keleti Károllyal, a tevékenységét szigorúan tudományos alapon, nemzetközi együttműködés keretei között szervezte. Keleti Károly nevéhez fűződik a magyarországi hivatalos statisztika megteremtése. Az addig vezető úton számos nehézséggel kellett megküzdenie. A statisztika általánosságban véve ismeretlen, illetve el nem fogadott tudomány volt, de neki sikerült megteremtenie a hivatalos statisztikai adatgyűjtések rendszerét, független intézményt hozott létre, valamint a nevéhez fűződik az országos statisztika megszervezéséről szóló 1874. évi XXV. törvény-cikk kidolgozása. Mi a hasonlóság a jelenkorral? Ma is működik az általa alapított intézmény, a Központi Statisztikai Hivatal, és a hivatalos statisztikai munkát ma is törvény szabályozza. A statisztikatudomány népszerűsítése, a statisztikai munka pontos definiálása és az egyéni statisztikai jártasság fejlesztése 2026-ban is rendkívül fontos feladat.

Keleti Károlyt a magyar Tudományos Akadémia a tagjai közé emelte, de a későbbi hivatali vezetők – többek között – Jekelfalussy József, Körösy József és Thirring Gusztáv tudományos teljesítményük alapján szintén akadémikusok lettek.

Jekelfalussy József követte a hivatal élén Keleti Károlyt 1892-ben, akinek a feladata elsősorban a hivatal működtetése és az adatgyűjtési munka standardizálása volt. Nevéhez fűződik az első magyar helységnévtár, amely 1873-ban jelent meg, és a statisztikai hivatal adta ki *A magyar korona országainak helységnévtára* címmel. Később miniszteri titkárként írt értekezést *A községi pénzügy főbb eredményei hazánkban* címmel. Elnöksége idején vált rendszeressé a címtárak és a statisztikai évkönyvek kiadása. Vezetése alatt szerveződtek meg az első nagy összeírások a cigányságról és a mezőgazdasági tevékenységről. Munkájával megszilárdította a statisztikai módszertant, máig elismertté, valamint fontossá tette a statisztikai munkát, és fontos állami intézménnyé emelte a statisztikai hivatalt.

Kőrös Józsefre nem kizárólag statisztikusként emlékezünk (*Demény, 2006*), írói, városépítő- és szervező munkássága is kiemelkedő. Ő volt az első francia, német és angol nyelven publikáló statisztikus, nemzetközi jelenléte és elismertsége kiemelkedő. 1869 végén meghívták az újonnan szervezett Pest Városi Statisztikai Hivatal élére (*Herman, 2006*), amelynek a korszerű nagyvárosi statisztika kiépítését tűzték ki feladatául. Tudományos munkája elismeréseképpen a Magyar Tudományos Akadémia 1879-ben levelező, 1903-ban rendes tagjává választotta. Az akadémián kívül számos külföldi tudományos egyesület is kitüntette. Kutatásmódszertani megállapítási (*Nyitrai, 2006*) között a mai statisztikusok számára is fontos intelem, hogy a tudományos megismerésben nem választani kell az okozatból levezetendő okok keresése, vagy a következmények feltárása között, hanem mindkettőnek megvan a helye. Kőrös József munkásságának talán az a legfontosabb üzenete, hogy azért kell törekedni a társadalmi-gazdasági tények alapos feltárására, mert csak a valóság ismeretében lehet a társadalom életét jobbá tenni. Kőrös magánemberként is erre törekedett (*Korazim-Körössy, 2006*).

Térjünk vissza a nemzetközi kapcsolatokhoz! A 19. század második felében a Quetelet által indított nemzetközi statisztikai kongresszusok résztvevői között ott voltak a magyar statisztikusok, tekintélyüket jellemzi, hogy az 1869-es hágai nemzetközi statisztikai kongresszus Magyarországot bízta meg a szőlészeti statisztikai szakterület módszertanának kialakításával. Az utolsó ilyen nemzetközi konferencia Budapesten volt 1876-ban. A Nemzetközi Statisztikai Intézet (International Statistical Institute, ISI) megalakulását egy állandó bizottság készítette elő, amelynek az elnöke Keleti Károly volt, tagjai közt Kőrösyvel és Hunfalvyval (*Gyulay, 1966*). Megalakulásakor¹ a száz főben maximált zárt létszámból nyolc magyart találtak méltónak a nemzetközi statisztikus akadémikus címre. Ezen statisztikusok szakértelme jelentősen hozzájárult a nemzetközi módszertani standardok, nomenklatúrák kialakításához is. Thirring Gusztáv (*Thirring, 1926*) tiszteletbeli, Jordán Károly és Rényi Alfréd magyar matematikusok rendes tag lett, míg Rényi Alfrédot az ISI alelnökévé választották. 1901-ben Budapesten rendezték az ISI nyolcadik konferenciáját.

1.3. A statisztikai munka fejlődésének állomásai a 20. század elején

Magyarországon a Statisztikai Bizottságnak és később a Közgazdasági Bizottságnak a kezdetektől fogva voltak olyan jelentős akadémikus tagjai – *Földes Béla*, Hunfalvy János, *Kenéz Béla*, *Konek Sándor*, *Láng Lajos*, *Fellner Frigyes*, *Theiss Ede* –, akik nem kötődtek a statisztikai hivatalhoz, hanem egyetemi katedrákon keresztül foglalkoztak statisztikával és formálták a hazai szemléletet (*Kádas, 1980*).

¹ Horváth Róbert: *A százéves Nemzetközi Statisztikai Intézet és a magyar statisztika*.
https://www.ksh.hu/statszemele_archive/all/1985/1985_07/1985_07_0687_0700.pdf

A két világháború között az akadémikusnak választott statisztikusok sora *Buday Lászlóval* folytatódott (*Thirring, 1927*), neki és *Konkoly Thege Gyulának* köszönhető az első világháború után a statisztikai hivatal konszolidációja. Buday László szerepe lényeges a Magyar Statisztikai Társaság 1922-es létrehozásában is, ami kiszélesített fórumot biztosított a statisztikának. 1923-ban a KSH hivatalos lapjaként elindult a Statisztikai Szemle (akkor még Magyar Statisztikai Szemle néven).

Az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal megalakulása után 1872-től a Statisztikai Bizottság szerepét fokozatosan átvette a Közgazdaság-tudományi Bizottság, a statisztikus akadémikusok is itt tevékenykedtek (*Lencsés–Rózsa, 2012*). Kezdetben az akadémia tagsággal ismerte el a statisztikus tudósait (mintegy 30 főt), díjakkal, pályázatokkal támogatva a munkájukat. Később a statisztikai hivatal részben átvette ezeket a feladatokat.

1945 után sem a Statisztikai, sem a Közgazdaság-tudományi Bizottság nem alakult újjá. 1949-ben az akadémia sokakat kizárt, illetve visszaminősített a tagjai közül (köztük Theiss Edét és Laky Dezsőt), akiket csak 1989-ben rehabilitáltak. Különösen fontos szólni Theiss Ede munkásságáról, akinek a gondolatai a sok vita és vihar ellenére később beépültek a közgazdaság-tudományba és a modern statisztika oktatásába is. Theiss Ede életét nagyban befolyásolták a század viharos történelmi változásai. *Csahók István*, a KSH Könyvtár néhai igazgatója ezt a következőképpen foglalta össze: „Theiss Ede életpályája világosan tükrözi a különböző változások révén bekövetkezett kényszerű kitérőket (...), ezek mögött nem egy esetben a nagy ívűnek indult szakmai karrier tragikus vonásai is meghúzódnak” (*Csahók, 1999. 6. o.*). Kutatásainak középpontjában a közgazdaság-tudomány legújabb irányjai szerepeltek. Egyik fő műve az 1936. évi, magántanári habilitációja (*A közgazdaságtan dinamikai problémái, különös tekintettel a kvantitatív kutatási módszerekre*) volt. Már az 1930-as és 1940-es években nyolc cikke jelent meg a *Heller Farkas* által szerkesztett Közgazdasági Szemlében. Az angolszász világ gazdaságpolitikája, Keynes gondolatai és Roosevelt New Dealje felé fordult, ezek magyarországi meghonosítása mellett érvelt. Az 1947. évi, akadémiai székfoglalója is nagyrészt erről szólt (*Dinamikai közgazdaság-tudomány és társadalmi folyamat* címmel). A II. világháború utáni politikai berendezkedésben Magyarországon erre a tudásra nem volt szükség, 1949-ben az akadémiai tagságától is megfosztották. A felsőoktatásban még taníthatott (*Theiss, 1957*), de elméleti munkásságát erősen vitatták, és a tudományhoz igazán csak nyugdíjazását követően tért vissza. Ennek ellenére olyan neves statisztikusokat inspirált, mint *Szilágyi György* és *Köves Pál*, akik egyértelműen Theiss Ede tanítványainak vallották magukat, és az ő matematikai modelljeit építették be később a statisztika oktatásába.

1.4. A tudományos statisztikai munka alakulása a II. világháború után

A háború utáni szocialista tervezdélkodás és államigazgatás szükségleteinek megfelelő statisztikai szolgálat kiépítése elfogadható technikai színvonalon valósult meg, és lehetőség nyílt a világviszonylatban szélesedő nemzetközi statisztikai tevékenységben való aktív részvételre is. A KSH és a Közgazdasági Társaság Statisztika Szakosztálya együtt szervezte az I. Tudományos Statisztikai Konferenciát 1961 júniusában. Az egyik szekció témája az ágazati kapcsolatok mérlegének összeállítása és felhasználása, a másiké az életszínvonal országon belüli és országok közötti mérése és elemzése volt. 1967-ben az MTA Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya – a hivatalos statisztikai szolgálat indulásának centenáriumára alkalmából – tíz szekcióval szervezte meg a II. Tudományos Statisztikai Konferenciát. Továbbra is központi téma volt a magyarországi gazdaság- és társadalomstatisztika, valamint a demográfia kiemelkedő jelentőségű kutatási területei (népgazdasági mérlegrendszer, az ágazati kapcsolatok mérlege, az árstatisztika, a lakosság jövedelmének, jövedelemalakulásának vizsgálata, a népesség demográfiai alakulására gyakorolt hatás, a termékenység és a családtervezés helyzete, mérésének módszertana). A két konferencián elhangzott előadások az Akadémiai Kiadó közreműködésével tanulmánykötetek formájában is megjelentek.

1967-ben alakult újjá a Statisztikai Bizottság (*Árvay, 1991*), *Péter György*, a KSH akkori elnökének vezetésével. Ezt követően egészen 2005-ig a KSH elnöke egyben a Statisztikai Bizottság elnöke is volt.

A Statisztikai Bizottság a KSH-ban napirenden lévő módszertani fejlesztések anyagait (a matematikai statisztika módszereinek alkalmazása, osztályozások, árindexek, térbeli és időbeli összehasonlítások) véleményezte, megvitatta, vagy a már megjelenteket ismertette, véleményeztette. A bizottságra jellemző volt a nyitottság: a témában érdekelt államigazgatási, kutatóintézeti, egyetemi szakértőket előadóként, korreferensként vagy résztvevőként meghívta, így működése átfogó szakmai párbeszédre épült. Gyakran szerveztek más bizottságokkal együttes üléseket. Az ülések határozatainak súlya és következménye volt, legalábbis a hivatalos statisztikára, mivel a bizottság elnöke a KSH elnöke volt. Rendszeresen foglalkoztak a statisztika oktatásával és a minősítésekkel is. Az akadémia megalapításának 175. évfordulója alkalmából a Statisztikai Bizottság tudományos ülése az akadémia és a statisztikatudomány kapcsolatairól, statisztikus akadémikusokról szólt 2000-ben, csakúgy, mint korábban Thirring Gusztáv székfoglalója a 100. évfordulóra (*Thirring, 1927*). A Statisztikai Bizottság megalakulásának 150. évfordulójára (*Nemes, 2010*) szervezett konferencia az MTA IX. osztályának tudományos rendezvénye volt. Az MTA Statisztikai Bizottsága jellemzően a KSH-val és a Magyar Statisztikai Társasággal (MST) több sikeres konferenciát szervezett, mint például a hivatalos statisztikai szolgálat 125. évfordulóját,

amelyet az akadémia nagytermében *Antall József* nyitott meg (1992), vagy a statisztikai világnapot számos külföldi előadóval (2010).

A Statisztikai és Jövőkutatási Tudományos Bizottság 2011. évi megalakulása óta a statisztikai szakmai munka a statisztikai albizottságban folyik. A két tudományterület az elméleti kérdések és a gyakorlati alkalmazások irányából egyaránt erősíti egymást.² *Hunyadi László* elnöksége idején több bizottsággal együttes tudományos ülésre is sor került. Az utóbbi években a bizottság több, a szakmai közéletben felmerült statisztikai kérdést is megvitattott, valamint ajánlásokat fogadott el statisztikai próbákról és mintareprezentativitásról.

2. A statisztikatudomány akadémikusairól

A magyar statisztikatudomány és az akadémia története szorosan összefonódott a jogtudománnyal, különösen a kezdeti időszakban. A statisztikai tevékenység és a jogi szakértelem gyakran nem vált el élesen, sok kiemelkedő jogász akadémikus végzett statisztikai munkát is. Később is nehezen különíthető el, kik tekinthetők szűkebb értelemben vett statisztikusnak: az akadémia története során 45-en lettek kifejezetten a statisztikai munkásságuk nyomán külső vagy rendes tagok, míg 44-en tágabb értelemben vett, statisztikával is foglalkozó akadémikusok. Jelenleg azt látjuk, hogy a tudományterületek közötti határok még inkább elmosódnak.

2.1. A statisztikatudomány helye 1945 után

A Magyar Tudományos Akadémia 1945 után *Leslie Kish*-t és *Fellegi Ivánt*, a két magyar származású, világszerte ismert és úttörő munkásságú statisztikust külső tagnak választotta. De felidézhetjük Keleti Károly kérdését az 1875-ben megjelent *A gyakorlati statisztika kézikönyve* című munkájából (32. o.). „Hogyan szabható meg a statisztika külön birtoka, mely valamennyi tudományba látszik tartozni?” Az MTA történetében számos olyan kiemelkedő tudós volt (közgazdász, szociológus vagy más tudomány jeles képviselője), aki az elsődleges szakterülete mellett jelentős statisztikai munkát is végzett. Ilyen volt *Andorka Rudolf*, *Cseh-Szombathy László*, *Ferge Zsuzsa*, *Balassa Péter*, de ebbe a körbe tartozik *Szalai Sándor*, az időmérleg-felvételek atyja is. Köztük többen egyetemi katedrát is kaptak, professzorok, tanszékvezetők, egyetemi vezetők voltak.

² https://www.ksh.hu/mta_sjtb

Idekapcsolódik az oktatás területén végzett tudományos munka is. Az egyetemen jelentős kutatási tevékenységet végző statisztika tanszékek működtek (*Kovacsics, 1978*), az egyes korszakokban meghatározó professzorok színvonalas tankönyvei (pl. a közgazdászképzésben Köves Pál és *Párniczki Gábor*, Hunyadi László és *Vita László*, továbbá *Horváth Róbert*) generációknak adtak alapokat.

A jelenkori statisztikaoktatásban az a nagy kihívás, hogy az elődök által felállított elméleti igényességet megőrizve hogyan kell kezelni az adatbőséget, a statisztikai szoftverek széles körét és a felhasználói szempontok kiszolgálását.

2.2. A tudományos munkát segítő szinergiák

A statisztikai munkára is jó hatással volt a KSH kapcsolata az egyetemekkel és a hivatalhoz kapcsolódó kutatóintézetekkel (pl. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet {NKI}, Ökonometriai Laboratórium, Ecostat.) A statisztikatudomány és kutatómunka céljait szolgálja a kezdetektől a mai napig a statisztikai hivatal könyvtára. A hivatal alapításával egyidejűleg kezdeményezték a saját önálló statisztikai szakkönyvtár létrehozását, amelynek feladata szakkönyvek, folyóiratok és térképek gyűjtése, tovább kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszer kiépítése.

Az 1897. évi XXXV. törvénycikk előírta, hogy a hazai kiadóknak minden nyomdatermékükből be kell szolgáltatniuk egy kötelezpéldányt a Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal részére. Ezen kötelezpéldány-jogosultság jelenleg is hatályos.

A könyvtár 1897 óta nyilvános szakkönyvtár, a hivatal dolgozóinak kiszolgálása mellett nyitva áll minden érdeklődő számára. A gyűjtő-megőrző funkció mellett a feltárás, a tájékoztatás és az információ szolgáltatása egyaránt fontos. Ezen túlmenően a könyvtár több vezetője aktív szerepet vállalt a statisztikai tudományos munkában, kutatásokban is.

2.3. A tudomány és a KSH-ban folyó adat-előállítási folyamatok összekapcsolódása

A tudomány és a KSH tevékenysége a kezdetektől fogva folyamatosan és több szálon is összekapcsolódik, a statisztikai hivatal több vezetőjének tudományos munkásságát az MTA akadémiai tagsággal jutalmazta a kezdetektől a második világháború végéig. Bár ilyen elismerésre később nem került sor, a KSH statisztikusai előtt már az 1950-es évek végétől újra megnyílt a lehetőség, hogy bekapcsolódjanak a nemzetközi statisztikai tudományos munkába, aktívan részt vehettek a nemzetközi statisztikai konferenciákon és a nemzetközi statisztikai szervezetek programjaiban (*Mód, 1968*).

A tudomány és az adat-előállítás kapcsolata természetes. Egyrészt a tudomány igényli a megbízható statisztikai adatokat az adott szakterületre vonatkozóan, másrészt az adat-előállítási folyamat is igényli a tudományos alapokon nyugvó módszereket és eszközöket.

Az előbbire közvetlen példa, hogy neves közgazdászok, szociológusok éveket dolgoztak a statisztikai hivatalban, ahol közvetlenül irányíthatták az adott szakterület statisztikai feladatait, ami ösztönzőleg hatott kutatómunkájukra, míg a szakterületi ismereteik jól hasznosulhattak a statisztikai munka folyamatában. Példaként említhetjük Ferge Zsuzsa Széchenyi-díjas szociológust (*Havasi, 2003*), aki kulcsszerepet játszott a magyarországi háztartásstatisztikai felvételek elindításában a KSH-ban, ezt a munkát *Éltető Ödön* és *Schnell Lászlóné* segítette statisztikai módszerekkel. Vagy említhetjük *Szalai Sándor* szociológust, aki sokat tett a lakosság időhasználatának megbízható méréséért az időmérleg-felvételekkel (*Andorka, 1980*), hisz tudjuk, az időérzet rendkívül rugalmas, valamint szubjektív. A példák sorát folytathatjuk a szintén Széchenyi-díjas *Andorka Rudolf* (*Vukovich, 1997*) és *Cseh-Szombathy László*val (*Vita, 2007*).

Álljon itt néhány példa arra is, hogy az adat-előállítási folyamat hogyan támaszkodott mindig is a tudomány eredményeire!

A lakossági megkérdezéseken alapuló felvételek már az 1950-es évek végén véletlen mintákon alapuló felvételek voltak (*Párniczky, 1960*). Az 1970-es években az egységes lakossági adatfelvételi rendszer (ELAR) keretében (*Horváth, 1976*) mindez már összehangoltan valósult meg. A véletlenül alapuló gazdasági mintákra nagy mennyiségben csak a rendszerváltás után volt szükség a kis- és közepes gazdaságok (*Telegdi, 1993*) tömeges megjelenésével.

Egyre bővültek a korszerű technika adta lehetőségek, a számítógépek alkalmazása már korán megvalósult a metavezérelt adatfeldolgozás egy szakasza, pl. a GÉSA keretében (*Györki, 2012*), megtörtént az adminisztratív adatok használata, és sor került online adatszolgáltatásra is. De a számítástechnikai háttér számos kísérletet is lehetővé tett, például kísérleti mikroszimulációra már az 1990-es években sor került (*Éltető–Havasi, 1998*).

Az egyre növekvő nemválaszolás számos módszertani fejlesztést indított el, különböző adatkapcsolási, átsúlyozási, modellezési módszerek elsajátítását. A módszertani fejlesztések és a digitalizáció következtében könnyebben elérhető, javuló minőségű adminisztratív adatok használata lehetővé tette az adatszolgáltatói terhek csökkentését. Az eredetileg nem statisztikai célú adatforrások használata – bár már a statisztika kezdeteinél is megfigyelhető – a digitalizációval vált tömegessé (*Gárdos, 2017*), és ez a fejlődés napjainkban is töretlen, a népszámlálás is egyre nagyobb mértékben támaszkodik rájuk.

Kiemelhető még az időszerelemzéssel kapcsolatos kutatómunka és gyakorlat: egyrészt a szakterületek közti konzisztens, több évtizedes, tudományosan megal-

pozott szezonális kiigazítási gyakorlat (KSH, 2017), másrészt az idősoros modellek használata a nagyobb gyakoriságú és gyorsabban publikálható adatok előállításában (Horváth–Lovics, 2023).

Jelentős lépés volt, hogy a KSH tudományos kutatás céljára hozzáférést engedett a mikroadat-állományokhoz a kutatószobákban, ami az adatvédelmi módszerek jelentős fejlesztését is elindította.

Az Európai Statisztikai Gyakorlati Kódex az Európai Statisztikai Rendszer intézményei számára határoz meg alapelveket és egyben elvárásokat. Idevonatkozóan a gyakorlati kódex 7.7 elve szerint „A statisztikai szervezetek fenntartják és fejlesztik a tudományos közösséggel folytatott együttműködést a módszertan fejlesztése, az alkalmazott módszerek hatékonyságának növelése, valamint – ahol ez megvalósítható – jobb eszközök alkalmazásának elősegítése érdekében.” (Eurostat, 2017, 15.).

2.4. A hazai statisztikaoktatás fejlődéséről

A statisztika oktatása és a statisztikatudomány, továbbá annak művelése szorosan összekapcsolódik. A természeti és a társadalmi folyamatok megértéséhez, a hétköznapi információk nagy részének feldolgozásához minden állampolgár számára elengedhetetlen az alapvető statisztikai jártasság megszerzése. Ez pedig az oktatáson keresztül érhető el. A közép- és felsőfokú oktatásban egyaránt megjelennek a statisztikai tartalmú képzések, de az elmúlt 200 évben ennek tartalma nagyot változott. A statisztika a kezdeti leíró államtudományból fokozatosan kvantitatív módszertanná vált.

1777 és 1848 között a statisztika elsősorban jogi karokon, ország- és államismereti leírásként jelent meg. Ez a „leíró államtudományi” statisztika nem a mai értelemben vett módszertani statisztika volt, hanem az állam ügyeire, intézményeire, területi és népességi viszonyaira irányuló, rendszerező tudás, amelynek oktatása akkoriban természetes módon kapcsolódott a jogi és közigazgatási képzéshez. A közgazdaságtani kérdések fontosságának növekedése és a matematikai módszerek fejlődése hatással volt a statisztikaoktatás átalakulásra.

A 18. századi államismeret a 19. század végére fokozatosan átadta helyét a számszerű, módszertani igényű statisztikának. Ez nem pusztán tematikai változás volt, hanem szemléleti áttérés: a statisztikai tudás célja egyre inkább a jelenségek mérése, összehasonlítása, elemzése lett (Besenyei, 1996). A 20. század második felétől a technológia fejlődése, a számítógépek megjelenése, tartalmi fókuszok, szakkönyvek sokfélesége lett a jellemző (Ország et al., 2016). A statisztikai szoftverek (Excel, SPSS, Minitab, SAS, Gretl, Stata stb.) megjelenésével, az inter-

net elterjedésével, az interaktív vizualizációs eszközök és az adatforrások számának növekedésével lehetőség adódik valós problémák tanórai környezetben való vizsgálatára is. További kihívásokat jelent és kérdéseket vet fel a nyílt forráskódú programnyelvek és a mesterséges intelligencia megjelenése. Az MTA tudományos bizottsága, az Akadémiai Kiadó és az oktatási intézmények közötti együttműködés biztosítja, hogy a statisztika oktatása naprakész, tudományosan és módszertanilag megalapozott legyen, amelynek kereteit a közös szakmai rendezvények, tudományos viták kölcsönösen alakítják (*Sándorné, 2018*).

3. Helyünk a világban – a magyarországi statisztikai munka nemzetközi láthatósága

Ahogy már a 19. században, úgy később is látható és elismert volt nemzetközileg a Magyarországon folyó statisztikai munka. Nemcsak részt vettünk benne, de folyamatosan hozzájárultunk az új fejlesztésekhez is.

1945 után az ISI-n belüli munkákba (*Horváth, 1985*), később a különböző szakterületek szekcióinak munkájába is bekapcsolódtunk. Ilyen a ma is működő Statisztikai Bizottság és a KSH korábbi elnöke, Nyitrai Ferencné javaslatára, az ő elnökségével alapított Hivatalos Statisztika Nemzetközi Társasága (IAOS). Másik jelentős szervezet a Nemzetközi Jövedelem- és Vagyonkutató Társaság (IARIW), ahol több magyar statisztikus adta elő tudományos eredményeit, és *Drechsler László* és *Árva János* révén – akik a nemzeti számlák terén alkottak maradandót – két magyar statisztikai bizottsági tag is betöltötte az elnöki tisztséget.

Magyarország a kezdetektől, 1970-től részt vett a Nemzetközi Összehasonlítási Programban (International Comparison Program {ICP}), amelynek a nemzeti számlarendszer felhasználási oldalának (GDP) nemzetközi összehasonlíthatóvá tétele volt a célja, ennek keretében a vásárlóerő-paritás meghatározása. Ebben a KSH képviselői aktív szerepet játszottak.

Ehhez kapcsolódva készült el az EKS-módszer, amely a Statisztikai Bizottság két tagjának, *Éltető Ödönnek* és *Köves Pálnak* (*Köves, 1999*) világhírt hozott (a módszert *Szulc* lengyel statisztikussal egyidőben dolgozták ki 1964-ben). Ma is ez a nemzetközi standard az OECD- és Eurostat-dokumentumokban. A vásárlóerő-paritás számításnál ma is használatos EKS-index a három szerző nevének kezdőbetűjét őrzi.

Kiemelhető még a jövedelemeloszlás-egyenlőtlenség mérésére használt *Éltető-Frigyes* féle duálmutató, valamint *Köves Pál* indexelméleti eredményei.

A nemzetközi statisztikai szervezetek, de különösen az Eurostat módszertani fejlesztésében, testületeiben időről időre vezető szerepünk van (pl. korábban osztályozások, szezonális kiigazítás, minőség, standardok).

4. Röviden a *Statisztika és jövő kutatás a gazdaság- és jogtudományban c. konferenciáról*

A tudománytörténet bemutatása után érdemes kitekinteni az MTA 200 rendezvénysorozat keretében megrendezett második konferenciára is. Fontos megemlíteni, hogy az elsőhöz hasonlóan ennek témái is a jövőkutatókkal együtt lett összeállítva, de ebben a cikkben csak a statisztikatudományra fókuszáltam.

A kvantitatív módszerek elengedhetetlenek a gazdaság- és jogtudományban, mivel hidat képeznek a módszertani fejlesztések, az intézményi gyakorlat és a döntéshozatal között. Szóba került még a szürkegazdaság mérése, a nemválaszolás kérdése, a nowcasting-becslés, a szezonális kiigazítás, a reprodukálhatóság problémája, valamint a statisztikai gondolkodás fejlesztése. A bírói döntések előrejelzésének lehetőségein keresztül megismerhették a résztvevők az adataalapú megközelítés jogtudományi relevanciáját is. Ezekre az előadásokra jelen cikk nem tért ki, mert ismertetésük önálló tanulmányt igényelne.

5. Összegzés

A Magyar Tudományos Akadémia 200 éves fennállásának alkalmából szervezett ünnepségsorozat keretében az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya 2026. februárban tartott rendezvénysorozata között a Statisztikai és Jövőkutató Bizottság több sikeres programot bonyolított le. Előkelő helyet kapott a székházban megrendezett kiállításon, amelyhez a KSH Könyvtárban kamarakiállítás kapcsolódott. Két tudományos konferenciát szerveztek, és egyéb rendezvények is gazdagították a programot (interaktív játékok, podcastok).

Talán a legfontosabb: a múlt tanításai ma is érvényesek, még akkor is, ha a technikai haladás ezt gyakran elfedi. A statisztika lényege továbbra is a valóság megismerése, és annak alapján társadalmunk jobbá tétele. Érdemes és fontos az erről szóló tudományos eszmecsere, viták további folytatása.

Melléklet**A Magyar Tudományos Akadémia tagjai, akik hozzájárultak
a statisztika fejlődéséhez***A tagság kezdeti éve szerint rendezve*

Név	Élt	Terület	Levelező taggá válás éve	Rendes taggá válás éve
Bitnicz Lajos	1790–1871	matematikus, nyelvész	1830	1830
Köteles Sámuel	1770–1831	filozófus, statisztikus	1830	1830
Ercsei Dániel	1781–1836	statisztikus	1831	
Fáy András	1786–1864	politikus	1831	1831
Nyíry István	1776–1838	matematikus, természettudós	1831	1832
Lassu István	1797–1852	statisztikai és földrajzi író	1833	
Magda Pál	1770–1841	statisztikus, földrajztudós	1834	1834
Fényes Elek	1807–1876	statisztikus	1837	1858
Dessewffy Emil	1814–1866	közgazdász	1843	1855
Gorove István	1819–1881	közgazdász, politikus	1843	1860
Csengery Antal	1822–1880	történész, közgazdász	1847	1858
Palugyay Imre	1818–1866	történetíró, statisztikus	1847	
Galgóczy Károly	1823–1916	közgazdász és statisztikus	1858	1914
Hunfalvy János	1820–1888	földrajztudós, statisztikus	1858	1865
Konek Sándor	1819–1882	statisztikus, közgazdász, jogász	1858	1867
Korizmic László	1816–1886	agrárpolitikus	1858	1858
Lónyay Menyhért	1822–1884	politikus	1858	1871
Sauer Ignác	1801–1863	orvos	1859	
Kautz Gyula	1829–1909	közgazdász, statisztikus	1860	1865
Weninger Vince	1834–1879	közgazdász, statisztikus	1860	
Kemény Gábor	1830–1888	politikus	1864	1886
Télfy Iván	1816–1898	jogász	1864	
Keleti Károly	1833–1892	statisztikus	1868	1875
Barsi József	1810–1893	statisztikai író	1870	
Bielz Ede Albert	1827–1898	természettudós, történész, statisztikus	1873	

(A táblázat folytatása a következő oldalon)

(folytatás)

Név	Élt	Terület	Levezető taggá válás éve	Rendes taggá válás éve
Matlekovits Sándor	1842–1925	közigazdász, politikus	1873	
Dobránszky Péter	1845–1918	jogász, közigazdász	1873	1910
Beöthy Leó	1839–1886	közigazdász, statisztikus	1874	1874
Fodor József	1843–1901	orvos	1877	
Kőrösy József	1844–1906	statisztikus	1878	1883
Kőváry László	1819–1907	történetíró, statisztikus	1879	1903
Láng Lajos	1849–1918	közigazdász, statisztikus	1883	
Korányi Frigyes	1828–1913	orvos	1883	1892
Hegedűs Sándor	1847–1906	közigazdász, gazdaságpolitikus	1884	
Acsády Ignác	1845–1906	történész, író	1885	1893
Jekelfalussy József	1849–1901	statisztikus	1888	1891
Vargha Gyula	1853–1929	jogász, statisztikus	1888	1892
Földes Béla	1848–1945	közigazdász és statisztikus	1892	1907
Ráth Zoltán	1863–1902	közigazdász, statisztikus	1893	1903
Gaál Jenő	1846–1934	közigazdász, gazdaságpolitikus	1894	
Tagányi Károly	1858–1924	levéltáros, történész	1896	1908
Thirring Gusztáv	1861–1941	statisztikus, demográfus, földrajztudós	1897	1918
Vizaknai Antal	1863–1911	statisztikus	1902	1926
Bernát István	1854–1942	agrárközigazdász, gazdaságpolitikus	1873	
Buday Kálmán	1863–1937	orvos, egyetemi tanár	1873	1910
Jankovich Béla	1865–1939	közigazdász, oktatáspolitikus	1874	1874
Teleki Pál	1879–1941	jogász, geográfus	1877	
Buday László	1873–1925	statisztikus	1878	1883
Fellner Frigyes	1871–1945	közigazdász és statisztikus	1879	1903
Cholnoky Jenő	1870–1950	földrajztudós	1883	
Hegedűs Lóránt	1872–1943	közigazdász, politikus	1920	
Kovács Alajos ^{b)}	1877–1963	statisztikus, demográfus	1920	
Heller Farkas	1877–1955	közigazdász	1921	1934
Czettler Jenő	1879–1953	jogász, közigazdász	1922	1933
Kovács Ferenc ^{a)}	1873–1956	gazdaságtörténész, közigazdász	1923	1934

(A táblázat folytatása a következő oldalon)

(folytatás)

Név	Élt	Terület	Levező taggá válás éve	Rendes taggá válás éve
Kenéz Béla	1874–1946	statisztikus, demográfus, közgazdász	1924	
Laky Dezső ^{a)}	1887–1962	statisztikus	1926	1946
Navratil Ákos ^{a)}	1875–1952	jogász, közgazdász	1927	1939
Balás Károly ^{a)}	1877–1953	közgazdász	1929	
Mályusz Elemér ^{a)}	1898–1989	történész, levéltáros	1930	1941
Surányi-Unger Tivadar ^{a)}	1898–1973	közgazdász, statisztikus	1935	
Illyefalvi I. Lajos	1881–1944	statisztikus	1936	
Konkoly Thege Gyula	1876–1942	statisztikus	1938	
Abay Gyula ^{a)}	1891–1978	jogász, közgazdász, statisztikus	1939	
Boér Elek	1898–1954	közgazdász	1941	
Szabó István ^{b)}	1989–1969	agrártörténész, levéltáros	1941	
Theiss Ede ^{a)}	1899–1979	közgazdász, statisztikus	1945	
Varga István	1897–1962	közgazdász, statisztikus	1945	
Jordán Károly	1871–1959	vegyész, matematikus, statisztikus	1947	
Szalai Sándor	1912–1983	szociológus	1948	1970
Rényi Alfréd	1921–1970	matematikus	1949	1956
Gyires Béla	1909–2001	matematikus	1987	1990
Jakó Zsigmond Pál	1916–2008	művelődés- és gazdaságtörténész	1988	1988
Andorka Rudolf	1931–1997	szociológus, társadalomstatisztikus	1990	
Cseh-Szombathy László	1925–2007	szociológus, demográfus, statisztikus	1993	2001
Leslie Kish, külső tag	1910–2000	matematikus, statisztikus	1995	1995
Ferge Zsuzsa	1931–2024	szociológus	1998	2004
Fellegi Iván, külső tag	1935–	statisztikus, társadalom- és gazdaságstatisztikus	2004	2004
Spéder Zsolt	1961–	demográfus, szociológus	2025	

Megjegyzés: az a)-val jelölt személyeket 1949-ben megfosztották az akadémiai tagságtól, később rehabilitálták őket. A b)-vel jelölt személyeket 1949-ben megfosztották akadémiai tagságuktól, de még nem rehabilitálták őket. A táblázatot az alábbi források alapján dr. Szép Katalin állította össze: *Portrék a magyar statisztika és népességtudomány történetéből*. Életrajzi lexikon a XVI. századtól napjainkig. KSH Könyvtár, 2016. 807 o. Thirring Gusztáv székfoglaló előadása: *Akadémiánk és a hazai statisztika*. Székfoglaló értekezés. Előadta a M. Tudományos Akadémia II. osztályának 1926. december 20-án tartott összes ülésén.

Irodalom

- Andorka R. (1980): Idő a mérlegen. *Statisztikai Szemle*, 58(3), 313–316.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1980/1980_03/1980_03_0313_0316.pdf
- Arcanum adatbázis (2026): *A múlt magyar tudósai a közélet sodrában (1843–1849)*.
<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MuMaTu-a-mult-magyar-tudosai-1/feny-es-elek-170C/a-kozelet-sodraban-18431849-172D/>
- Árva J. (1991): Az MTA Statisztikai Bizottságának újjaalakuló ülése. *Statisztikai Szemle*, 69(1), 79–80. https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1991/1991_01/1991_01_0079_0080.pdf
- Bártfai Sz. L. (1926): Adatok a Magyar Tudományos Akadémia és a XIX. század első felének történetéhez 1825–1849-ig. *Adatok a Magyar Tudományos Akadémia és a XIX. század első felének történetéhez*. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. pp. 15–59.
https://real-eod.mtak.hu/4916/1/MTA_Konyvek_626025_1_000890855.pdf
- Besenyey L. (1996): A statisztika oktatásának aktuális kérdései. *Statisztikai Szemle*, 74(5–6), 472–481.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1996/1996_05-06/1996_05-06_0472_0481.pdf
- Besenyey L. (2006): Kőrösy József, az akadémikus. *Területi Statisztika*, 46(4), 338–341.
- Csahók I. (szerk.) (1999): *Theiss Ede műveinek válogatott bibliográfiája*. KSH Könyvtár, Budapest.
- Csahók I. (2000): A magyar statisztikai tudományos gondolkodás főbb vonulatairól (1825–1945). *Történeti statisztikai tanulmányok 7. KSH Könyvtár és Dokumentációs szolgálat*, pp. 7–34.
- Demény P. (2006): Kőrösy József, a demográfus. *Területi Statisztika*, 46(4), 330–333.
- Eurostat (2017): *Az Európai Statisztika Gyakorlati Kódexe*.
 Az Európai Statisztikai Rendszer Bizottsága által elfogadott változat. 2017. november 16.
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/9394119/KS-02-18-142-HU-N.pdf/5a4e298a-40e4-472c-aadf-5b831841a634>
- Éltető Ö. – Havasi É. (1998): Mikroszimulációs kísérlet a családtámogatások hatásvizsgálatára. *Statisztikai Szemle*, 76(4–5), 324–340.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/1998/1998_04-05/1998_04-05_324.pdf
- Gárdos É. (szerk.) (2017): *Másodlagos adatforrások használata a statisztikában. Általános ismeretek és a hazai gyakorlat*. Műhelytanulmányok 11. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/muhelytanulmanyok11.pdf>
- Györki I. (2012): GÉSA: the tool for survey control, quality assessment and data integration. *Hungarian Statistical Review*, 90(SN15), 48–78.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2012/2012_K15/2012_K15_048.pdf
- Gyulay F. (1966): Megemlékezés Hunfálvy Jánosról. *Statisztikai Szemle*, 44(11), 1129–1138.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1966/1966_11/1966_11_1129_1138.pdf
- Herman S. (2006): A Budapesti Fővárosi Statisztikai Hivatal megalapítója. *Területi Statisztika*, 46(4), 355–357. https://www.ksh.hu/statszemle_archive/terstat/2006/2006_04/ts2006_04_07.pdf
- Havasi É. (2003): Interjú Ferge Zsuzsa szociológussal. *Statisztikai Szemle*, 81(8), 702–706.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2003/2003_08/2003_08_702.pdf
- Horváth B. (2021): Tudományos transzferminták a magyar hivatalos statisztika történetében: nemzetközi hatások Keleti Károly munkásságára. *Statisztikai Szemle*, 99(5), 446–468.
<https://doi.org/10.20311/stat2021.5.hu0446>
- Horváth B. – Lovics G. (2023): Havi munkaügyi adatok becslésének módszertana a KSH-ban. *Sigma*, 54(3–4), 205–226. <https://doi.org/10.15170/SZIGMA.54.1190>

- Horváth Gy. (1977): A magyar statisztikai rendszer időszerű kérdései. *Statisztikai Szemle*, 55(8–9), 795–805.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1977/1977_08-09/1977_08-09_0795_0805.pdf
- Horváth Gy. – Tamás G. (2019): Múltunk emlékiratai – az első magyar halandósági tábla. *Biztosítás és kockázat*. MABISZ, Budapest. 6(4), 110–112. <https://real.mtak.hu/189239/>
- Horváth R. (1976): Quetelet és a magyar statisztika. *Statisztikai Szemle*, 54(3), 290–309.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1976/1976_03/1976_03_0290_0309.pdf
- Horváth R. (1985): A százéves Nemzetközi Statisztikai Intézet és a magyar statisztika. *Statisztikai Szemle*, 63(7), 687–700.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1985/1985_07/1985_07_0687_0700.pdf
- Hunyadi L. (2001): A statisztikatudomány akadémikusai. *Statisztikai Szemle* 79(3), 279–284.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2001/2001_03/2001_03_279.pdf
- Kádas K. (1980): Emlékezés Theiss Ede professzorra. *Statisztikai Szemle*, 58(10), 1022–1027.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1980/1980_10/1980_10_1022_1027.pdf
- Keleti K. (1874): Quetelet emlékezete. *Olvastott a Magyar Tudományos Akadémia 1874. november 30-i ülésén*. https://real-eod.mtak.hu/2469/1/3_02_keleti_karoly_quetelet_emlekezete.pdf
- Keleti K. (1875): *A gyakorlati statistika kézikönyve*. Athenaeum, Budapest.
- Központi Statisztikai Hivatal [KSH] (2017): *A szezonális kiigazításról*.
https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/modsz/szezonalis_kiig.pdf
- Korazim-Körössy Y. (2006): Körösy József a család szemével. *Területi Statisztika*, 46(4), 368–360.
- Kovacsics J. (1978): A statisztika oktatás 200 éve. *Statisztikai Szemle*, 55(1), 21–30.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/statszemle_archive/all/1978/1978_01/1978_01_002_1_0030.pdf
- Kovacsics J. (2000): Emlékezés Theiss Ede professzorra. *Statisztikai Szemle*, 58(10), 473–474.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2000/2000_06/2000_06_473.pdf
- Köves P. (1999): EKS index and international comparisons. *Hungarian Statistical Review*, 77(SN3), 3–14. https://www.ksh.hu/statszemle_archive/1999/1999_K3/1999_K3_003.pdf
- Lencsés Á. – Rózsa D. (2012): Iratok az MTA Statisztikai Bizottságának első évtizedéből. *Statisztikai Szemle*, 90(2–3) 188–205.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2012/2012_02-03/2012_02-03_188.pdf
- Mód A.-né (szerk.) (1968): *Korszerű statisztikai törekvések Magyarországon. Az állami statistika 100 éves évfordulóján*. Akadémiai Kiadó, Budapest. <https://real-eod.mtak.hu/14535/>
- Nemes E. (szerk.) (2010): *150 éve alakult az MTA Statisztikai Bizottsága*. KSH Könyvtár. Budapest.
https://www.ksh.hu/docs/bemutakozas/hun/mta_sb/statbizules.pdf
- Nyitrai F.-né: (2006): Körösy József a metodikus. *Területi Statisztika*, 46(4), 333–334.
https://real-j.mtak.hu/21116/4/TerStat_2006_46_4_.pdf
- Ország A. – Sugár A. – Szobonya R. (2016): A statisztika oktatása számítógépes támogatással. *Statisztikai Szemle*, 94(11–12), 1193–1213.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2016/2016_11-12/2016_11-12_1193.pdf
- Paládi P. – Kovács A. (1976): *Fényes Elek*. Akadémia Kiadó, Budapest.
- Párniczky G. (1960): A reprezentatív megfigyelési módszer alkalmazása Magyarországon. *Statisztikai Szemle*, 38(10), 975–994.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1960/1960_10/1960_10_0975_0994.pdf
- Potó J. – Fónagy Z. (2018): *A Magyar Tudományos Akadémia Története*.
https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/MTA_Tortenete_2_net.pdf

- Rózsa G. (2014): A statisztika története Magyarországon. In: Rózsa D. (főszerk.): *Portrék a magyar statisztika és népeştudomány történetéből*. KSH Könyvtár, Budapest, 13–38.
<https://www.kshkonyvtar.hu/publications/6>
- Rózsa D. (főszerk.) (2014): *Portrék a magyar statisztika és népeştudomány történetéből*. KSH Könyvtár, Budapest. <https://www.kshkonyvtar.hu/publications/6>
- Sándorné K. É. (2018): A statisztika oktatásának helye és szerepe a magyar felsőoktatásban. *Statisztikai Szemle*, 96(3), 255–273.
[ksh.hu/statszemle_archive/all/2018/2018_03/2018_03_255.pdf](https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2018/2018_03/2018_03_255.pdf)
- Szaszkóné S. A. (1998): Adalékok Fényes Elek pályájához. *Statisztikai Szemle*, 76(3), 253–265.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/1998/1998_03/1998_03_253.pdf
- Tarján M. T. (2025): Széchenyi István felajánlja egy évi jövedelmét a Tudós Társaság számára. *Rubikon online*. <https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1825-november-3-szechenyi-felajanjja-egy-evi-jovedelmet-a-tudos-tarsasag-szamara>
- Theiss E. (1957): Theiss Ede egyetemi tanár opponensi vizontválasza. *Statisztikai Szemle*, 35(11), 968–970. https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1957/1957_11/1957_11_0968_0970.pdf
- Theiss E. (1964): A statisztikai döntésmélet alapelvei és főbb alkalmazásai. *Statisztikai Szemle*, 42(10), 997–1017
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1964_10_0997_1017.pdf
- Telegdi L. (1993): Az ipari és építőipari kisszervezetek reprezentatív megfigyelése. *Statisztikai Szemle*, 71(3), 226–244.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1993/1993_03/1993_03_0226_0244.pdf
- Thirring G. (1926): Akadémiánk és a hazai statisztika. *Szétfoglaló értekezés, MTA, Budapest*.
https://real-eod.mtak.hu/3349/1/MTA_Konyvek_StatO1028.pdf
- Thirring L. (1927): Néhány adat Buday László munkásságáról és irodalmi hagyatékáról. *Statisztikai Szemle*, 5(5), 484–494.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1927_05_0484_0494.pdf
- Thirring L. (1934): Bél Mátyás születésének 250. évfordulójára. *Statisztikai Szemle*, 10(3), 230–232.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1934/1934_03/1934_03_0230_0232.pdf
- Vita L. (2007): Cseh-Szombathy László. *Statisztikai Szemle*, 85(9), 860–865.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2007/2007_09/2007_09_860.pdf
- Vukovich Gy. (1997): Andorka Rudolf. *Statisztikai Szemle*, 75(10), 864–865.
https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1997/1997_10/1997_10_864.pdf